

Розвиток веб-середовища надає бібліотекам можливість працювати з читачами у новому форматі, популяризувати власний фонд перед великою кількістю потенційних користувачів, надавати послуги в режимі онлайн. Однією з найпоширеніших форм презентації бібліотечного фонду в інтернет-просторі є віртуальна виставка.

Віртуальна виставка — публічна демонстрація в мережі інтернет за допомогою засобів веб-технологій віртуальних образів спеціально підібраних і систематизованих творів друку та інших носіїв інформації, а також загальнодоступних електронних ресурсів, рекомендованих дистантним користувачам бібліотеки для огляду, ознайомлення та використання.

Віртуальна виставка має істотні переваги перед традиційною: можливість ознайомлення з матеріалами виставки без відвідування приміщення бібліотеки, необмежений час функціонування, можливість презентувати видання, не знімаючи їх з полиці, доступність користувачеві у будь-який час доби, можливість демонструвати документи, що видані додому читачеві, перегляд великою кількістю користувачів без загрози для збереження експонатів, можливість додавати звук, відео, посилання на інші інтернет-ресурси. Але є і недоліки: для користувача — неможливість зняти книгу з виставки та більш докладно ознайомитись з нею, для бібліотекаря — додаткові затрати робочого часу, пов'язані з працею в комп'ютерних програмах та сервісах, якщо вони використовуються при створенні виставки та з оволодінням навичками такої праці.

ВИДИ ІНФОРМАЦІЇ, ЯКІ МОЖЕ МІСТИТИ ВІРТУАЛЬНА ВИСТАВКА

1. Відомості про видання, які представлені на виставці:

візуальні — відскановані обкладинки книг, найбільш цікаві ілюстрації (якщо вони є). Наприклад, виставка “ [Василь Стефаник: співець селянської долі](#) ” з відсканованими обкладинками книг;

бібліографічні — зазвичай у більшості виставок наводиться бібліографічний опис, ще можна додати шифри фонду бібліотеки;

аналітичні — найчастіше це анотації, але можуть бути й реферати, рецензії та навіть читацькі відгуки. До прикладу, виставка “ [Николаев: легендарные имена](#) ” містить бібліографічні описи та анотації;

оцифровані частини друкованого видання — передмова, розділ, найцікавіші уривки з тексту тощо. Це частково компенсує один із згаданих недоліків віртуальної виставки — неможливість для користувача відразу переглянути вподобане видання. Так, на виставках Миколаївської ОБЮ, що презентують галузеву літературу з певної теми, часто викладено “Зміст” представлених видань. Прикладом може слугувати виставка “

[Психологія на допомогу особливим підліткам](#)

”. Вибір фрагменту для оцифровування залежить від теми виставки, аудиторії, якій вона адресована, задуму бібліотекаря. На сайті МОБЮ є виставка, присвячена тесту 99-ї

сторінки. Що це за тест? Дізнайтесь, перейшовши за

[посиланням](#)

;

посилання на повні тексти книги, якщо вони доступні на бібліотечному сайті або в інтернеті. На перший погляд, бібліотеки не зацікавлені в наявності даної інформації, адже, маючи можливість прочитати книгу онлайн, користувач вже не звернеться до нашого фонду. Але сенс в тому, щоб залучити віртуальних відвідувачів. Теоретично, одержавши цю послугу на сайті, користувач неодноразово буде до нього звертатися. Головне — не забувати про авторське право.

2. Додаткові матеріали за темою виставки:

посилання на інтернет-ресурси (сторінки в онлайн-енциклопедіях, довідниках, тематичні сайти, екранізації, вистави за художніми творами, представленими на виставці, інтерв'ю з письменниками, критичні статті тощо). Виставка “

[Жінка як тест, або Феномен жіночої прози](#)

”, присвячена сучасним українським письменницям, містить посилання на офіційні сайти авторок, їх сторінки в соціальних мережах, літературознавчо-критичні матеріали про їх творчість. Бажано також робити посилання на інші матеріали бібліотечного сайту, що містять інформацію за темою (біографія письменника, бібліографічний покажчик, буктрейлер, гра тощо). До прикладу, виставка “

[Англія літературна / Європейська світлиця](#)

” має посилання на інші виставки даного циклу, а також персональні виставки представлених тут письменників;

відомості про наявність книг в інших бібліотеках, інтернет-магазинах тощо;

зображення (портрети, ілюстрації, фотографії тематичного характеру тощо).

Наприклад, віртуальна виставка “

[Математик Доджсон — сказочник](#)

[Керролл](#)

” містить зображення

пам'яників героям творів письменника;

звук (саундтреки, пісні з екранізацій представленої на виставці художньої літератури, музика з опер, написаних по її мотивах). На виставці “

[Джек Лондон: вовк-одинак](#)

[з Місячної долини](#)

” серед

інших матеріалів розміщена і аудіокнига, в якій головного героя озвучує В. Висоцький;

відео (інтерв'ю з письменником, буктрейлер, читання віршів у голос, сценки із художніх творів тощо). Звичайно, треба пам'ятати про авторське право. Багато різноманітних відеоматеріалів містить віртуальна біобібліографічна [виставка](#) Херсонської обласної бібліотеки для дітей ім. Дніпрової Чайки “Творча лабораторія Леоніда Марченка”.

3. Додаткову інформацію та відомості про додатковий сервіс:

біографічні, бібліографічні, енциклопедичні відомості за темою виставки

(біографія автора та інших персон, бібліографічні списки, історичні відомості, цитати знаменитих людей тощо). Віртуальна виставка “

[На кожну книжку — по фільму](#)

” розповідає не лише про книги та їх авторів, але й про екранізації презентованих творів: ті з них, які вважаються “класичними” або просто найбільш вдалим;

згадка про можливість замовити книгу в іншій бібліотеці (через міжбібліотечний абонемент), отримати фрагмент твору або статтю з періодичного видання завдяки електронній доставці документів .

Звичайно, на віртуальній виставці не обов'язково мають бути наявні всі перелічені вище матеріали. Необхідний мінімум інформації: назва виставки, зображення обкладинок видань, їх бібліографічні описи. Доповнення іншими матеріалами зробить вашу виставку більш інформативною та цікавою. Головне — відповідність матеріалів темі та міра у їх кількості, щоб виставка не була переобтяжена зайвою інформацією та візуально виглядала гармонійно.

Що може зробити віртуальну виставку більш цікавою:

- цитати з презентованих книг;
- проблемне питання, на яке відповідають експоновані видання;
- рецензії літературних експертів, відгуки популярних особистостей та пересічних читачів;
- інтригуючий уривок із тексту;
- посилання на інтернет-ресурси, що розкривають тематику виставки;
- оригінальне оформлення (креативні дизайнерські знахідки, 3D-книги, трейлери, невеликі фрагменти з екранізації або мультиплікації твору, відеоряд із ілюстрацій);
- участь читачів у виборі теми, доборі видань, створенні виставки;
- завдання, які потрібно виконати читачеві при перегляді виставки;

ФОРМАТ ВІРТУАЛЬНИХ ВИСТАВОК, ПРОГРАМИ І СЕРВІСИ ДЛЯ ЇХ СТВОРЕННЯ ТА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Нині розрізняють багато моделей віртуальних виставок: залежно від їх змісту (виставки-портрети, тематичні тощо), видань, що презентовані (виставка нових надходжень, виставка однієї книги), наявності аудіовізуальних матеріалів (виставка з аудіосупроводом, виставка-ілюстрація з мультимедійним контентом) тощо. Зокрема, залежно від форми надання інформації існує багато форматів віртуальної виставки. Для розроблення виставки у певному форматі використовують спеціальні програми або онлайн-сервіси. Бібліотечні фахівці рекомендують багато цікавих форматів віртуальних виставок. Але ми розглянемо ті з них, що набули найбільшого поширення в українських бібліотеках.

Веб-виставка

Для створення даної виставки не потрібні додаткові програми або сервіси, досить засобів мови HTML, яка використовується при створенні сайтів. Зазвичай у бібліотеках розробкою сайту займаються відповідні ІТ-фахівці, отже бібліотекар може зосередитися на інформаційному наповненні виставки, не витрачаючи час на засвоєння нових сервісів.

Традиційна веб-виставка

Дана виставка являє собою звичайну веб-сторінку, розміщену на бібліотечному сайті (блогі). Заголовок, текст, розділи, фото, малюнки (якщо вони є), гіперпосилання на інтернет-джерела та інші матеріали виставки розміщені на даній сторінці. Саме до такого формату належать віртуальні виставки Миколаївської обласної бібліотеки для юнацтва. Ще один [приклад](#) даної моделі віртуальної виставки — “Львівські легенди та історії від “золотого письменника України”: до 60-річчя Юрія Винничука” на блогі гуманітарного читального залу Одеської ОУНБ ім. М. Грушевського.

Виставка-сайт

Ще одна модель віртуальної виставки, для створення якої залучаються ІТ-фахівці. Виставки-сайти мають кілька розділів, в яких зібрані матеріали за певною тематикою або одного виду (книжки, відео, фото тощо); контент кожного розділу розміщено на окремій веб-сторінці. Отже, використовувати дану модель виставки доцільно, якщо у вас багато матеріалів, які різнобічно характеризують обрану тему. Таку виставку можна розмістити на бібліотечному сайті. Прикладом виставки-сайту може бути вже згадувана вище виставка Херсонської обласної бібліотеки для дітей імені Дніпрової Чайки “Творча лабораторія Леоніда Марченка” або [виставка](#) цієї ж бібліотеки “Український книгоряд для дівчат і для хлоп'ят”, присвячена сучасній українській літературі для дошкільнят і молодших школярів. На виставці присутні різноманітні види інформації: уривки творів, ілюстрації, посилання на повний текст однієї з книг, декілька озвучених казок, ігри.

Виставка у форматі електронної презентації

Перевага цієї моделі в тому, що виставку можна не тільки розмістити на бібліотечному сайті (блогі), а й демонструвати під час масових заходів відповідної тематики. Приклад [виставки](#) у форматі електронної презентації — “Корифеї українського театру”, присвяченої колекції книг з фонду цінних та рідкісних видань Наукової бібліотеки КНУКіМ.

Існують певні рекомендації щодо структури віртуальної виставки у форматі електронної презентації:

1. Титульний слайд (назва бібліотеки, назва виставки, відомості щодо назви).
2. Зміст, що представляє всю сукупність експонованих видань. Цей елемент виставки постійно згадується у статтях бібліотечних фахівців, але зазвичай відсутній у реальних віртуальних виставках. На нашу думку, дана практика має сенс. Дійсно, спочатку коротко презентувати ті самі видання, які далі будуть розглядатися більш докладно, — не завжди доцільно. А ось якщо ваша виставка має декілька розділів, то “Зміст” із назвами розділів та номерами слайдів, з яких вони починаються, дійсно потрібен.
3. Наступні слайди — розповідь про окремі видання і/або авторів.
4. Прикінцеві слайди — контактна інформація, запрошення в бібліотеку.

Існує декілька сервісів, орієнтованих на публікацію слайд-шоу в мережі інтернет. Найпопулярнішим із них є [Slideshare](#) — величезне сховище, де будь-який користувач інтернету може знайти презентацію за допомогою ключових слів. Ресурс можна використати для публікації готової презентації, для створення нової, для

[конвертації](#)

формату

[Power Point](#)

у формат відео. У безкоштовному режимі доступно 10 Мб. Презентацію можна завантажити на власний комп'ютер, надіслати електронною поштою, розмістити на сайті. В Slideshare є можливість створювати групи, збирати в них презентації за темами та обговорювати їх.

Виставка у відеоформаті

За організацією матеріалу такі віртуальні виставки нагадують виставки-презентації, являючи собою електронні презентації, конвертовані у відеоформат. Перевага даної віртуальної виставки — можливість розмістити її на You Tube. [Приклад](#) віртуальної виставки у форматі відео — “Життєва і творча поетика Василя Сухомлинського” з циклу “Книжковий експрес з минулого” Національної бібліотеки України для дітей.

Віртуальну виставку у відеоформаті можна створити у різних програмах. Для початківців рекомендують [Windows Movie Maker](#). У ній можна обробляти відеофайли з цифрової відеокамери, створювати слайд-шоу із зображень, додавати до відео титри, звук, вирізати необхідні фрагменти і склеювати їх, створюючи при цьому ефектні переходи від фрагмента до фрагмента.

Виставка-інтерактивна книжка

Віртуальна виставка має вигляд паперової книжки, на сторінках якої розміщені матеріали виставки. При перегляді можна перегортати сторінки, міняти масштаб. Приклад віртуальної [виставки](#) у даному форматі — “Журнали мод із колекції ХДНБ ім. В. Г. Короленка (кінець XIX — початок XX ст.)”.

Виставки цього формату створюють у сервісі [Calameo](#). За допомогою даного ресурсу можна опублікувати інтерактивну книгу, брошуру, альбом. Крім того, сервіс надає змогу створити виставку в режимі [пр](#)

[окрутки](#)

, слайдової

[презентації](#)

. На ресурсі можна створити безкоштовний базовий обліковий запис, що надає простір 15 ГБ для зберігання даних, можливість завантажувати документ, що має максимальний розмір 100 МБ та 500 сторінок. Також можна створити віртуальну книжкову

[полицю](#)

, що гарно виглядатиме на сайті/блогі.

Ми розглянули тільки декілька найпоширеніших форматів віртуальних виставок. Насправді їх може бути набагато більше. Сучасні [сервіси](#) надають змогу створити цікаві моделі виставок (бібліобанер,

[стрічка часу](#)

, виставка-плакат, виставка на географічній мапі тощо).

ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ВІРТУАЛЬНОЇ ВИСТАВКИ

1. Розробка моделі віртуальної виставки: вибір теми, формату, в якому буде зроблено виставку, аналіз фонду бібліотеки та інтернет-джерел, підбір книг та інших необхідних матеріалів, розробка схеми виставки.
2. Технічна підготовка проекту: сканування обкладинок видань, ілюстрацій тощо, підготовка текстових матеріалів, вирішення питань дизайну.
3. Створення віртуальної виставки в обраному форматі, попередній перегляд, усунення недоліків.
4. Проведення презентації або публікація проекту в інтернеті.

Література:

Бондаренко В. Віртуальні виставки як дистантна бібліотечна послуга [Електронний ресурс] / В. Бондаренко // Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ СІАЗ НЮБ ФПУ : [сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=953:virtualna-vistavka&catid=8&Itemid=350 . — Назва з екрана. — Дата перегляду: 26.03.2019.

Віртуальні виставки, як механізм популяризації активної читацької діяльності [Електронний ресурс] / Добропільська загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів Добропільської міської ради Донецької області ; [авт. І. О. Папето]. — Електрон. відеодані. — 23 слайди. — Режим доступу: <https://www.slideshare.net/olgashuman9/ss-84146010> . — Назва з екрана. — Дата перегляду: 26.03.2019.

Гиндеберя С. Виртуальные книжные выставки [Электронный ресурс] : мастер-класс / С. Гиндеберя, Н. Кубрак, Е. Ястребцева // Wiki.SibiriaDa : [портал]. — Электрон. дан. — Режим доступа: <http://wiki-sibiriada.ru/%D0%9C%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80-%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%81%D0%92%D0%B8%D1%80%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B5%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B6%D0%BD%D1%8B%D0%B5%D0%B2%D1%8B%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B8/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%A1%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%93%D0%B8%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D1%80%D1%8F> . — Название с экрана. — Дата последней правки: 06.08.2014. — Дата просмотра: 26.03.2019.

Кудря Л. М. Віртуальна виставка [Електронний ресурс] / Л. М. Кудря // Українська бібліотечна енциклопедія : [сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://ube.nlu.org.ua/article/%D0%92%D1%96%D1%80%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B0> . — Назва з екрана. — Дата публікації: 23.06.2014. — Дата перегляду: 26.03.2019.